

Obsah

Předmluva	11
Současné cíle výchovy: Problematika a perspektivy	
I. Co to jsou „výchovné cíle“?	14
II. K obecné problematice výchovných cílů	17
Problematika vzniku výchovných cílů	17
Problematika obsahu výchovných cílů	18
Jazyková problematika	18
Problematika odůvodnění výchovných cílů	19
Problematika uskutečnění výchovných cílů	20
Právní problematika	21
III. K problematice výchovných cílů v pluralistických společnostech	22
Problematika proměny hodnot	24
Problematika liberálnosti	25
IV. Vodítka k zabezpečení nutných výchovných cílů	27
Poučení o nepostradatelnosti společných ideálů osobnosti	27
Kritika zdánlivých výchovných cílů	27
Kritika nedostatečně vymezených výchovných cílů	28
Bilance morálně právních norem a jejich nedostatků	29
Hodnocení, rozhodnutí, vazba	33
Poznámky	33
Víra a výchova	
Užitečnost a pravda náboženských a světonázorových přesvědčení jako problém filozofie výchovy	38
Vychovatel má za úkol připravit žáka pro život.	38
I. Přesvědčení založená na víře jako součást životní zdatnosti	39
II. Moderní nejistota o světonázorové stránce životní zdatnosti	44
III. Východisko pragmatismu: dvojí „pravda“, užitečnost jako „pravda“, užitek je důležitější než pravda	47
IV. Příklady pragmatických výkladů přesvědčení založených na víře	49

Kant: nutné postuláty	49
Lange: nepostradatelné smyšlenky	50
Vaihinger: užitečné fikce.	52
Leopardi: krásné iluze	53
James: přesvědčení prospěšná životu	55
Schiller: prakticky osvědčená víra	57
Pareto: užitečné ideály	58
Lemberg: nezbytné ideologie	59
Unamuno: útěšné plody víry	60
Kolakowski: nezbytné mýty	62

V. K hodnocení pragmatických výkladů víry z hlediska normativní filozofie výchovy	64
Ústavněprávní danosti: svoboda svědomí, svoboda vyznání, náboženská výuka	65
Prospěch vychovávaných a prospěch obce jako vrcholné hodnoty	66
Opačná pozice: scientismus a jeho nedostatky	67
Přednosti pragmatismu: realističtější obraz člověka a menší riziko ztrát	70
Poznámky	71

Nietzscheho učení o nutných iluzích

I. Výklad	79
Vědění, iluze, duševní zdraví	79
Pravda, skepse, nebezpečí vědy	81
Návrh na řešení: vydržet napětí vyvolané rozparem mezi vědou a vírou podle toho, kolik jsme s to snést	82
II. Hodnocení	85
Pravda poznání a přesvědčení založená na víře	85
Přednosti tohoto učení	88
Nevýhody tohoto učení	90
Poznámky	91

„Vyvážené vzdělání“ ve společnosti bez spolehlivých hodnot

„Vyvážené vzdělání“ jako ideál osobnosti	95
I. Ideově dějinné základy	97
Původ v řeckém pojetí člověka	97
Ideál harmonického rozvoje sil	97
Užitečnost a meze formálních ideálů	98
II. Přínos devizy „vyvážené vzdělání“ pro rozhodování o ideálech osobnosti a o cílech výchovy	101
Zvláštní ideály a společný základní ideál	101
Nebezpečí, že „vzdělání“ bude omezeno na intelektualistický dílčí ideál pro žáky	102

Kulturní krize a zákonné cíle výchovy	103
III. Celková a dílčí výchova: k výchovné odpovědnosti rodičů, učitelů a státu	105
Poznámky	108

Hodnotová výchova? Problematika a možnosti

I. Dějiny vzniku hesla „hodnotová výchova“	112
Kulturní krize v USA	113
Krize morální orientace v Německu	114
„Základní hodnoty“ a „změna hodnot“	115
II. K problematice hesla „hodnotová výchova“	117
1. Problémy porozumění	117
2. Problémy rozhodování	121
Formální výchova k hodnocení	122
Materiální výchova k zaujímání hodnotových postojů	124
III. Výchovné cíle za podmínek světonázorového pluralismu a individualismu	126
Výchova k zaujímání hodnotových postojů jako světonázorově-náboženská a morální výchova	126
Primární odpovědnost rodičů	127
Spoluodpovědnost státu a učitelů	128
Poznámky	130

Výchova dnes: Rodina a škola mají společnou odpovědnost

I. Ideální představy o nositelích výchovy a jejich společné odpovědnosti	136
Povinnost rodičů a pověření státu vychovávat děti	136
Kompetence pro duchovní a morální výchovu	137
Nestrannost státu ve věcech vyznání	138
Výchovné pověření školy a právo na spoluúčast rodičů	139
II. Skutečné poměry	140
Roztříštěnost výchovy	141
Nejistota rodičů při výchově a jejich snaha zbavit se tohoto břemene	142
Přetíženi škol výchovnými úkoly, které jsou jim cizí	143
Nedostatečná ochota rodičů a učitelů ke spolupráci a rozdílnost jejich zájmů	144
III. Úkoly pro rodiče, stát a školu	147
Odpovědnost rodičů	147
Odpovědnost státu, jeho škol a učitelů	149
Společná odpovědnost rodičů a učitelů	150
Poznámky	151

Profesní morálka učitelů

I. Pověření škol výchovou a profesní zdatnost učitelů	155
II. Co je to profesní morálka?	156
III. Proč potřebují učitelé profesní morálku?	158
IV. Jádro profesní morálky učitele	161
Obecné normy profesní morálky	162
Normy pro vztah k žákům.	165
Poznámky	175
Bibliografie	180
Jmenný rejstřík	201
Věcný rejstřík	211